

แบบฟอร์มมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP)

ชื่อหน่วยงาน กลุ่มพัฒนานามัยแม่และเด็ก ศูนย์นามัยที่ 4 สระบุรี	คู่มือการปฏิบัติงานการขับเคลื่อนตัวชี้วัด
	ชื่อกระบวนการ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสมวัย

1. วัตถุประสงค์ (Objectives)

- 1.1 เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน
- 1.2 เพื่อให้เด็กปฐมวัยในเขตสุขภาพที่ 4 มีพัฒนาการสมวัย มากกว่าร้อยละ 85
- 1.3 เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขับเคลื่อนเชิงบูรณาการระหว่าง หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ครอบครัว และชุมชน

2. ขอบเขต (Scope)

แนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตสุขภาพที่ 4 โดยมีการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ภาพรวมเขตสุขภาพที่ 4 โดยศูนย์นามัยที่ 4 สระบุรี รับผิดชอบหลัก และการขับเคลื่อนในพื้นที่ที่มีการทำงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ครอบครัว และชุมชน ใน 8 จังหวัด

3. คำจำกัดความ (Definition)

- **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กแรกเกิด จนถึงอายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน
- **พัฒนาการสมวัย** หมายถึง เด็กทุกคนได้รับตรวจคัดกรองพัฒนาการโดยใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) แล้วผลการตรวจคัดกรอง ผ่านครบ 5 ด้าน ในการตรวจคัดกรองพัฒนาการครั้งแรก ร่วมกับเด็กที่พบพัฒนาการสงสัยล่าช้าและได้รับการติดตามให้ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการ และประเมินซ้ำแล้วผลการประเมิน ผ่านครบ 5 ด้านภายใน 30 วัน
- **การคัดกรองพัฒนาการ** หมายถึง ความครอบคลุมของการคัดกรองเด็กอายุ 9, 18, 30, 42 และ 60 เดือน ณ ช่วงเวลาที่มีการคัดกรองโดยเป็นเด็กในพื้นที่ (Type1: มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ตัวอยู่จริง และ Type3 : ที่อาศัยอยู่ในเขต แต่ทะเบียนบ้านอยู่นอกเขต)
- **พัฒนาการสงสัยล่าช้า** หมายถึง เด็กที่ได้รับตรวจคัดกรองพัฒนาการโดยใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) และ ผลการตรวจคัดกรองพัฒนาการตามอายุของเด็กในการประเมินพัฒนาการครั้งแรกผ่านไม่ครบ 5 ด้าน ทั้งเด็กที่ต้องแนะนำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งเสริมพัฒนาการตามวัยภายใน 30 วัน ร่วมกับเด็กที่สงสัยล่าช้า ส่งต่อทันที (เด็กที่พัฒนาการล่าช้า/ความผิดปกติอย่างชัดเจน)

- **พัฒนาการสงสัยล่าช้าได้รับการติดตาม** หมายถึง เด็กที่ได้รับการตรวจคัดกรองพัฒนาการตามอายุของเด็กในการประเมินพัฒนาการครั้งแรกผ่านไม่ครบ 5 ด้าน เฉพาะกลุ่มที่แนะนำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งเสริมพัฒนาการตามวัยภายใน 30 วัน แล้วติดตามกลับมาประเมินคัดกรองพัฒนาการครั้งที่ 2
- **เด็กพัฒนาการล่าช้า** หมายถึง เด็กที่ได้รับการตรวจคัดกรองพัฒนาการโดยใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) แล้วผลการตรวจคัดกรอง ไม่ผ่านครบ 5 ด้าน ในการตรวจคัดกรองพัฒนาการครั้งแรกและครั้งที่ 2

(แหล่งที่มา : รายละเอียดตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุขประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข)

4. ความรับผิดชอบ (Responsibilities)

กลุ่มพัฒนาอนามัยแม่และเด็ก ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี : รับผิดชอบในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ถ่ายทอดนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนงานพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้กับจังหวัดในเขตรับผิดชอบในเขตสุขภาพที่ 4 ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดสระบุรีและจังหวัดนครนายก รวมถึงติดตามผลการดำเนินงานระดับเขตสุขภาพ

ผู้รับผิดชอบงานอนามัยแม่และเด็ก จังหวัดในเขตสุขภาพที่ 4 : รับถ่ายทอดนโยบายจากศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี ถ่ายทอดนโยบายลงสู่จังหวัด วางแผนการดำเนินงาน ขับเคลื่อนงานและติดตามผลการดำเนินการขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ครอบครัวและชุมชน

5. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Procedure)

5.1 ขั้นตอนการดำเนินงานในส่วนของศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี : กลุ่มพัฒนาอนามัยแม่และเด็ก

5.1.1 รับมอบนโยบายการขับเคลื่อนงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และตัวชี้วัดความสำเร็จของงานจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โดยกำหนดให้เด็กปฐมวัยต้องมีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 85 การคัดกรองพัฒนาการครอบคลุมร้อยละ 90 พบพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 20 และเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าได้รับการติดตาม ร้อยละ 90

5.1.2 วางแผนการขับเคลื่อนงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในเขตสุขภาพที่ 4 ให้เหมาะสมกับบริบทและปัญหาของพื้นที่ในเขตสุขภาพที่ 4

5.1.3 จัดประชุมชี้แจงเพื่อถ่ายทอดนโยบาย และตัวชี้วัดในการดำเนินงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้กับผู้รับผิดชอบงานอนามัยแม่และเด็กระดับจังหวัด ในเขตสุขภาพที่ 4 ผ่านการประชุม MCH Board

5.1.4 ติดตามผลการดำเนินงานของแต่ละจังหวัด เป็นรายไตรมาส และคืนข้อมูลผลการดำเนินงานของแต่ละจังหวัดผ่านผู้รับผิดชอบงานอนามัยแม่และเด็กระดับจังหวัด

5.1.5 ติดตามผลการดำเนินงานแต่ละจังหวัด ร่วมค้นหาปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงานขับเคลื่อน การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยและร่วมออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาผ่านการตรวจราชการของ เขตสุขภาพที่ 4 และจัดทำ Action plan ของการดำเนินงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ปฐมวัยในปีงบประมาณถัดไป

5.1.6 สรุปผลการดำเนินงานดำเนินงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยระดับเขตสุขภาพ

5.1.7 ผังกระบวนการ ดังนี้

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	จุดควบคุม	ผู้รับผิดชอบ
1		1 วัน	ทำความเข้าใจนโยบายและ แนวทางการดำเนินงานจาก กรมอนามัยเพื่อให้ทราบถึง แนวทางการดำเนินงานที่ถูกต้อง	กลุ่มพัฒนาอนามัย แม่และเด็ก
2		1 วัน	ใช้นโยบายและแนวทางการ ดำเนินงานจากกรมอนามัย	กลุ่มพัฒนาอนามัย แม่และเด็ก
3		1 วัน	กำหนดวันประชุมล่วงหน้าอย่างน้อย 2 สัปดาห์	กลุ่มพัฒนาอนามัย แม่และเด็ก
4		15 วัน	กำหนดเวลาการติดตามผลการ ดำเนินงานโดยใช้ข้อมูลจากระบบ HDC ทุกไตรมาส และส่งคืนข้อมูล ให้ผู้รับผิดชอบงานระดับจังหวัด (CPM)	กลุ่มพัฒนาอนามัย แม่และเด็ก
5		20 วัน	วิเคราะห์ข้อมูลรายจังหวัด และทำ แผนการตรวจราชการก่อนการตรวจ ราชการอย่างน้อย 2 สัปดาห์	กลุ่มพัฒนาอนามัย แม่และเด็ก
6		3 วัน		กลุ่มพัฒนาอนามัย แม่และเด็ก

5.2 ขั้นตอนการดำเนินงานในส่วนของจังหวัดในเขตสุขภาพที่ 4

5.2.1 รับถ่ายทอดนโยบายการขับเคลื่อนงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน จากศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี โดยกำหนดให้เด็กปฐมวัยต้องมีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 85 การคัดกรองพัฒนาการ ครอบคลุมร้อยละ 90 พบพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 20 และเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าได้รับการติดตาม ร้อยละ 90 ผ่านการประชุม MCH Board

5.2.2 วางแผนการขับเคลื่อนงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในจังหวัดแบบบูรณาการ ระหว่างหน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข นอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ครอบครัวและชุมชน ให้เหมาะสมกับบริบทและ ปัญหาของแต่ละจังหวัด

5.2.3 จัดประชุมชี้แจงเพื่อถ่ายทอดนโยบาย และตัวชี้วัดในการดำเนินงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการ เด็กปฐมวัยให้กับผู้รับผิดชอบงานอนามัยแม่และเด็กในระดับอำเภอและทุกระดับ ผ่านการประชุม MCH Board ระดับจังหวัด

5.2.4 ติดตามผลการดำเนินงานของแต่ละอำเภอ เป็นรายไตรมาส และคืนข้อมูลผลการดำเนินงานของแต่ละ อำเภอผ่านผู้รับผิดชอบงานอนามัยแม่และเด็กในระดับอำเภอ และผู้รับผิดชอบงานอนามัยแม่และเด็กในระดับ อำเภอติดตามผลการดำเนินงานแต่ละตำบล และมีการคืนข้อมูลให้ผู้รับผิดชอบงานแม่และเด็กในพื้นที่

5.2.5 ร่วมค้นหาปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาการขับเคลื่อนงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในภายในจังหวัดในทุกระดับตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และตำบล

5.2.6 สรุปผลการดำเนินงานดำเนินงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของจังหวัด

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	จุดควบคุม	ผู้รับผิดชอบ
1		1 วัน	ทำความเข้าใจนโยบายและแนวทางการดำเนินงานจาก ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรีเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการ ดำเนินงานที่ถูกต้อง	ผู้รับผิดชอบงาน อนามัยแม่และเด็ก ระดับจังหวัด
2		1 วัน	ใช้นโยบายและแนวทางการดำเนินงานจากกรมอนามัย	ผู้รับผิดชอบงาน อนามัยแม่และเด็ก ระดับจังหวัด
3		1 วัน	กำหนดวันประชุมล่วงหน้าอย่างน้อย 2 สัปดาห์	ผู้รับผิดชอบงาน อนามัยแม่และเด็ก ระดับจังหวัด
4		15 วัน	กำหนดเวลาการติดตามผลการดำเนินงานโดยใช้ข้อมูล จากระบบ HDC ทุกไตรมาส และส่งคืนข้อมูลให้ ผู้รับผิดชอบงานระดับอำเภอ (CPM)	ผู้รับผิดชอบงาน อนามัยแม่และเด็ก ระดับจังหวัดและ ระดับอำเภอ

5	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> <p>ค้นหาปัญหา อุปสรรค และหาแนวทางแก้ไขระดับอำเภอ และทุกระดับ</p> </div>	15 วัน	<p>ผู้รับผิดชอบงานทุกระดับร่วมค้นหาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขระดับพื้นที่ พร้อมกำหนด ผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงาน</p>	<p>ผู้รับผิดชอบงาน อนามัยแม่และเด็ก ระดับจังหวัดและ ระดับอำเภอ</p>
6	<div style="text-align: center;"> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 20px; padding: 10px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> <p>สรุปผลการดำเนินงานของจังหวัด</p> </div> </div>	3 วัน		<p>ผู้รับผิดชอบงาน อนามัยแม่และเด็ก ระดับจังหวัด</p>

6. ภาคผนวก (ถ้ามี)

คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)